

RITUÁLY V POPULÁRNÍ HUDBĚ

Aleš Opekar

K problematice rituálů v hudbě můžeme přistupovat z různých úhlů pohledu. Většina příspěvků tohoto sborníku se dotýká těch základních rituálních souvislostí s hudbou, které mají církevní nebo pohanské kořeny. Tam vystupuje rituál v původních podobách a funkcích. Pojednávají o rituálech v lidové hudbě i v hudbě vzdálených etnik, o rituálech svatebních, pohřebních, tanečních a podobně. Zatímco Jiří Plocek (s. 9–12 tohoto sborníku) si klade otázku, kde dnes hledat rituální hudbu, tento příspěvek staví otázku obráceně – kde se dnes v současné hudební praxi projevují prvky někdejších rituálů? Navazuje tak v mnohém na text Milana Tesaře (s. 84–91 tohoto sborníku), konstatujícího, že vedle slábnoucí potřeby starých rituálů vznikají potřeby nové, které tyto staré z jistého hlediska nahrazují (krty desek, soutěže na festivalech nebo vánoční šňůry pořádané v adventu).

Téma rituálů v současné populární hudbě vyžaduje co nejotevřenější přístup. Uchopme proto nyní kategorii *rituál* v co nejširším a nejbenevolentnějším záběru, někdy i v přeneseném slova smyslu. Podle určitých hledisek však stále jde o různé podoby rituálního chování lidí.

Latinské slovo *ritus* znamená buďto řád a konkrétním řádem určený posvátný obřad, anebo také obecněji zvyk, obvyklý způsob nějaké činnosti, obyčej.¹ V souvislosti s populární hudbou rozpracujeme ten druhý význam, přičemž onen obvyklý způsob činnosti může mít tradici letitou, anebo také velmi krátkou. Pro potřeby této práce a bez ohledu

1 Viz Holubová 2007, ale i obecněji zaměřené slovníky a encyklopedie jako *Stručný etymologický slovník jazyka českého* (Holub – Lyer 1968), *Slovník spisovné češtiny* (Romportl a kol. 1978), *Slovník cizích slov* (Klimeš 1981), *Wikipedia* (srov. Rituál 2010: *Wikipedia* [online] [cit. 25.7.2010]. Dostupné z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rituál>>) a podobné zdroje, které se podílejí na všeobecném povědomí o významu daného slova ve společnosti.

na platnost v jiných kontextech, definujeme **rituál jako opakování ustáleného sledu úkonů, který přináší jeho vykonavatelům nějakou duchovní hodnotu**: posilování víry; posilování odvahy – čili zahnání strachu, stresu, trémy; přivolání úspěchu; oslava; úleva. Může, ale nemusí tedy jít přímo o cílenou komunikaci s nadpřirozenými silami. Spíše jde o chtěné přísouzení nadpřirozených vlastností něčemu relativně běžnému.

Těmi úkony bývá nejčastěji nějaká **akce** (nebo sled akcí). Může jít o introvertní akci jednotlivce (která může být klidně jen slovní), nejčastěji však jde o skupiny lidí nebo společenství, které buďto vykonává akci společně, anebo ve smyslu prastarého principu „zvolání a odpovědi“, tedy jedinec nebo menší skupina vykonává akci a širší kolektiv na ni reaguje. Důležitá je zmíněná ustálenost rituálních úkonů – nejde o improvizaci vznikající na místě, ale o výkon předem stanovených opakovaných a návazných činností. Abych takovouto společenskou situaci vnímal jako rituál, je důležitá její funkce.

Rituál má stabilizační, organizační a udržovací funkci. Slouží k upevnění organizace a norem daného společenství. Společný prožitek účastníků posiluje pocit sounáležitosti a bezpečí. To platí i pro případ, kdy rituál demonstruje podrobení, nebo posílení respektu. Každopádně jde o posilování již existujícího či předem tušeného vztahu. Krajní funkcí rituálu, který ovšem v rámci populární hudby může hrát důležitou úlohu, je prosté **potěšení z rituálu samotného**. I bez konkrétní funkce totiž může přinášet určité emocionální prožitky nebo estetické vjemy. I nenáboženský rituál může vést až k extázi.

Rituály v běžném životě

Připomeňme si některé banální úkony z všedního života, které mají zjevně rituální charakter, aniž bychom si to uvědomovali:

Pozdrav (pokynutí rukou, pozvednutí klobouku, vojenské salutování, hitlerovské hajlování, potřesení rukou, ale i pouhé vyslovení „ahoj“ nebo „how do you do“; pozdrav mezi učitelem a třídou žáků, kteří povstanou a zase si sednou, mávání komunistických politiků prvomájovému průvodu

nebo to známé líbání politiků na uvítanou, tření nosů u Eskymáků; v hudební sféře potom ustálený pozdrav umělce z pódia davu diváků – třeba „Ahoy Praha“, „Hallo Glastonbury“ a další u McCartneyho).

Podobně loučení (úklona umělce, resp. společná úklona na povel, nebo dokonce „děkovačka“ v divadle, pravidlo koncertního předavku – předavek jakožto plánovaná součást programu, před níž ovšem musí proběhnout delší tleskání a pískání).

Dále z běžného života: přání k narozeninám, modlitba před jídlem nebo před jakoukoliv činností, které přisuzujeme jakýsi posvátný charakter (v uvedeném kontextu jde spíš o modlitbu formální, tedy vyřčenou třeba i člověkem nevěřícím), fajšmekrovské pití vína, určitý způsob zapálení cigarety, kouření jointů, začátky nebo konce společenských akcí, zápisné, různé formy šikany, určité oblíbené opakované finesy při milostné předehře nebo při svádění (upuštění kapesníčku ve známém českém filmu *Kristian*). Z podobných pohnutek se stabilizují rituály sportovců před zápasem (klepání hokejkou o led či do betonů brankáře) nebo po vstřelení gólu (Jágrovo salutování, skluzy, salta a tanečky fotbalistů) a tak dále.

Z toho všeho vyplývá, že moderního člověka rituály zdaleka neopustily. Jsou součástí každodenního života, aniž bychom si uvědomovali, že jde o rituály. Lidé rituály potřebují. Usnadňují jim komunikaci, soustředění, překovávání překážek a posilují sounáležitosti kolektivů.

Rituály v populární hudbě

To vše se promítá i do současné populární hudby od vyhraněných subkultur až po komerční pop, šířený médií. Nelze soudit, zda je ritualizace popkultury vždy jevem pozitivním nebo negativním. Rozkryjme v těchto procesech obojí. Nejprve jevy pozitivní.

Tam, kde jde o rozvoj nových žánrů a stylových trendů, které prozatím narážejí na nepochopení většinového okolí, rituály nositele inovací posilují a povzbuzují. Nový trend může být těmito prvky i přitažlivý pro další zájemce, které trend nabaluje, a dochází tak k narůstání jeho významu

a vlivu na hlavní proud. Tuto skutečnost pěkně dokládá např. dánský filmový dokument *Technomania* z roku 1996. Aktéři dokumentu popisují techno párty jako kmenový obřad, kde místo šamana stojí DJ, místo totemu jeho aparatura a místo ohně blikající soustava světelných efektů.

Henrik List (hudební publicista): „*Techno-kultura je spíš svázána s takovými těmi dionýzskými slavnostmi, což v podstatě ty rave party jsou. Techno-kmen se shromáždí kolem totemu a tancuje, dokud není v sedmém nebi. Je to příležitostná subkultura, která je do značné míry závislá na jednotlivých magnetizujících událostech, při kterých se lidé scházejí kvůli hudbě. Techno-kultura se nejlíp dá popsat tak, že je to kmen, který se shromažďuje na posvátných místech.*“

Claire Wielandt (redaktorka): „*Zapomínáte, kde jste, vstřebáváte do sebe prasilu, vychutnáváte tanec a spousta věcí se sama od sebe vyřeší. Je to čistá rozkoš.*“

Goa Gil (DJ): „*I ty nejstarší kmeny na téhle planetě se scházivaly při úplňku. Bušily do bubnů, celá vesnice tančila a sestoupil na ně duch božstva. Všichni prostřednictvím tance a transu, tanečním pohybem, transcscendovali své myšlenky, pak svou duši, svou vlastní individualitu a stali se součástí společné kosmické mise. A pak když všechno probíhá správně, lze vyvolat bohyni Šaktí. Energii, která sestoupí mezi lidi, a oni se cítí být její součástí. Jsou s ní v jednotě. Na party se vždycky snažím dosáhnout tohoto stavu.*“

Steve Hillage (kytarista technoskupiny System 7): „*Lidé zjistí, že se můžou prostřednictvím hudby a tance duchovně dotknout něčeho hlubšího v sobě. Tanec existoval vždycky, od počátku časů. Prastaré tance byly vždycky součástí rituálů a tohle je jenom nová forma, která využívá nejnovější technologii.*“⁴²

Takovéto prvky rituálního prožívání kulturní performance bychom však samozřejmě našli již mnohem dříve. Jak uvádí Miloš Štědroň ve svém příspěvku (s. 13–23 tohoto sborníku), i opera roku 1600 představovala průnik rituálů, kde jedním z aspektů byl právě samotný

2 Vše filmový hudební dokument *Technomania* 1996, vlastní překlad Aleš Opekar.

akt návštěvy tohoto představení a uctívání účinkujících v čele s hlavním sólistou. Organizované velké taneční slavnosti, ať šlo o karnevaly, staré zámecké plesy nebo městské bály s jejich pravidly, kdo, koho, jak a kdy smí vyzvat k tanci, zda musí mít rukavice, jak tanec přijmout nebo odmítnout apod. Řada rituálních prvků se do populární hudby dostala skrze jazz díky afroamerickému folkloru, kde vlastně shromáždění typu camp meeting nebo ring shout byly předobrazem dnešních velkých open air koncertů a festivalů.

Ze současné koncertní praxe připomeňme ještě některé typické situace s rituálními prvky. Jsou to třeba různé formy komunikace mezi zpěvákem a posluchači – zpěvák zazpívá úryvek melodie, publikum opakuje nebo zpěvák zazpívá začátek známého popěvku, publikum doplní. A co třeba plavný skok zpěváka do publika, které jej ve vodorovné poloze zachytí? To je typické spíše pro rockové koncerty, konkrétněji například u koncertů Iggyho Popa a Stooges.

A kdy ritualizace popu přechází spíše do jevů negativních? Když jsou výše zmíněné prvky uváděny do příliš bezobsažného extrému. Stává se to zejména v oblasti hlavního proudu populární hudby. Hlavním cílem je pak jen a jen šou, okázalost a snaha přimět publikum k reakci i jinými prostředky než jen vlastní hudbou a její energií. Mám na mysli především vynucené roztleskávání a další podobné manipulace s publikem. V takovéto řízené implantaci prvků rituálu do šoubyznysu vidím spíše jejich zneužití.

Do tohoto kontextu bych řadil i propagační účely různých akcí s rituálními prvky, v prvé řadě zmíněné křty desek. Význam a duchovní hodnota původního křtu jsou oslabeny zejména tím, že křest bývá prováděn opakovaně na různých místech. Nejde tedy evidentně o „dítě“, ale o efekt pro účastníky křtu. Vzhledem k původním funkcím křtu³ je to tedy více než rouhání.⁴

3 Podobně, jako kdybychom vlastní dítě křtili nejprve u strýce v Českém Meziříčí a následně pak u tetičky v Moravské Třebové – nešlo by o dítě, ale o (bohaté) tetičky a strýce.

4 Podobně, jako bychom pohřbívali zemřelého zpěváka na různých místech, aby se mohlo účastnit více plačících (platicích) fanoušků.

Popkultura je ritualizována možná tím více, čím méně se dostává nového a inspirujícího obsahu. Kvalitní obsah bývá nahrazován fetišem, tedy zástupným symbolem něčeho, po čem toužíme. Samotná fetišizace je projevem vyprazdňování, přičemž ritualizací může produkt nabýt pro posluchače nových hodnot. Nejsilnější a nejprínosnější bývá ritualizace během zrodu a při prvních krůčcích nových směrů a trendů, kdy je silně propojena s novým obsahem a nábojem.

Dva příklady

V závěru příspěvku odkryjme dva konkrétní příklady související se současnou českou neoficiální hudební scénou, které se pohybují na hraně mezi rituálem a šou pro diváky. Podívaná s prvky rituálu se v obou případech odehrává na jevišti a diváci jsou pasívními účastníky (v druhém případě však může jít i o skupinové akce konané kdekoli, třeba v přírodě). Slabší povahy upozorňujeme, že oba příklady jsou, řekněme, poněkud extrémní, šokující a blíží se sebedestruktivnímu chování. Nicméně jsou reálně existující a je dobré je uvést do naší souvislosti. Koneckonců krev tekla i při mnoha rituálech dávných, při obětování bohům obětí zvířecích i lidských, a to často velmi krutým způsobem. A liší se tak moc níže popsané příklady od dnes velmi oblíbené praxe tělesného zdobení tetováním nebo piercingem?

1. Značení nožem na zádech jako vyvrcholení koncertní akce

Prvním příkladem je koncertní vystoupení rockové skupiny Hookers se zpěvákem Michaelem Kyselkou. Vystoupení vyvrcholí akcí, při níž si zpěvák nechává na pódiu udělat na zádech nožem kříž (či písmeno X). Šou v průběhu let opakuje, takže jizva se stále obnovuje. Poprvé jsem koncert viděl v roce 1993 v americké Atlantě a o rok později jsem jej popsal v rámci seriálu Stručný americký pop zeměpis v časopise Rock & Pop:

„A tady měla 12. 8. 93 svou šou místní skupina Hookers, kterou pod vlivem GG Allina založil začátkem roku 1992 Michal Kyselka, původem z Prahy. ‚Čekmajk‘, jak Michalovi říkají v Maškarádě, kde se stará o světla, byl přiveden na pódium s páskou přelepenou přes

zmalované oči a z kapes županu tahal placatice vodky. Část koncertu odzpíval naslepo. Polomluvené pasáže vstoje střídal s křikem, při němž šel do kleku a strhával kapelu s sebou. V sále se zvyšovalo hardcorové napětí. Vyvrcholení přišlo v podobě kluka - holky (transvestita), která přišla na pódium s velikým nožem, aby zpěvákovi obřadně obnovila na zádech jizvu tvaru X. Dle Michalova svědectví se tím představení stává rituálem, přinášejícím injekci naturální energie a zintenzivnění šou. Hookers pak skutečně šlapali jako zběsilí a vyčerpaný Michal musel být po přídatku odvezen domů.“⁵

Po návratu z emigrace v druhé polovině devadesátých let Michael Kyselka skupinu obnovil i v Česku a pokračoval ve svých koncertních obřadech i v Rock Café a na dalších místech. Dokumentují to technicky nekvalitní ukázky z roku 2004, dostupné na YouTube.⁶ Akci s nožem provádí Terezie Chlábková⁷ v japonském kostýmu.

Sám zpěvák přiznává inspirace GG Allinem, americkým punkrockovým zpěvákem (1956–1993), jehož vystupování bylo provázeno výrazně drsnými transgresivními prvky.⁸

5 Citováno dle Opekar 1994.

6 *Hookers „superstar“*. YouTube [online] [cit 7.7.2010]. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=T0v2l6CrpwA>>, stopáž 6:20 –6:50; *hookERS*. YouTube [online] [cit. 7.7. 2010]. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=GpnBTuxJ4Xs>>, stopáž 0:30 – 2:30. Druhá ukázka je obrazově zřetelnější, ale s nepůvodním zvukem.

7 Dcera známého publicisty a organizátora Jiřího Chlábce. Píseň Superstar v Hookers hrají Štěpán Smetáček, Maťo Mišík a Marek Svoboda.

8 V tomto kontextu jde o uměleckou produkci, směřující k vědomému překračování toho, co je pocíťováno jako mravní, ctnostné, správné nebo dokonce zákonné (srov. *Transgressive art* 2010). GG Allin vystupoval nahý, během koncertu napadal publikum a prováděl cílené sebepoškození do krve, vyměšování se na pódiu, válení se ve výkalech i konzumování exkrementů (GG Allin: „...tělesné exkrementy jsou obřadní hostie“). Texty obsahovaly prvky misogynie (nenávisť a opovržení vůči ženám), pedofilie a rasismu. Otec – náboženský fanatik – jej nejprve pojmenoval Jesus Christ Allin a považoval syna za mesiáše. GG přitom navštěvoval zvláštní školu a musel opakovat 3. třídu. Zemřel ve věku 36 let předávkováním heroinem. K jeho výrokům patří: „Pouze tancem se smrtí akcelerujeme Život“ nebo: „Když umřeš při tom nejrychlejším spinu, pak je Tvoje Duše nejsilnější při vstupu do další fáze existence“. Srov. GG Allin 2010, video ukázky viz např. na <<http://www.youtube.com/watch?v=XCYAfHm-U4>>.

Michael Kyselka naštěstí až takto úchylně extrémně radikální není. Svou akci vysvětluje takto: „*Rituál v rockové hudbě funguje jednak jako gradace a vyvrcholení koncertu, a jednak z druhé strany jako očista [...] Já myslím, že v mém případě se něco jako očišťování dělo. Přišlo mi to jako rozříznutí obálky a vypuštění zprávy do vesmíru v posledním crescendo akordu...*“⁹

2. Zavěšování za kůži na háky za hudebního doprovodu

Druhým příkladem podívané s rituálními prvky patří do oblasti tzv. suspension – dobrovolné zavěšování se na háky za kůži. Akt bývá provázen hudbou, ale přímá vazba mezi aktem a hudbou být nemusí. Já osobně jsem takovou akci zažil před několika lety jako součást festivalu industriální hudby.

O tom, že má taková akce svá pevná pravidla, vypovídá Ondřej, přezdívaný Sultán. Sám sebe označuje za oběť a toho, kdo provádí oběti zavěšení, nazývá piercerem. V aktu tedy můžeme spatřovat i jisté sadomasochistické prvky:

Adrenalin: přichází.

Desinfekce: je nutná. Každé místo, které bude probodnuto háky, musí být i desinfikováno.

Značení: je velmi intimní a důležitá věc, pokud je to možné (na zádech například těžko), „oběť“ si vizuálně určí místo po domluvě s piercerem, praktikovaná je metoda stisku, kdy se tiskne a tahá až, na to správné místo, které se označí.

Probodení: duševní obroda probíhá od začátku, ale zde nabývá čím dál větší intenzity, „oběť“ upadá do transu, nevnímá, soustředí se, nevědomky, na vlastní váhu a pocity na několik centimetrů vlastní kůže. Vlastní probodnutí je pevným uchycením kůže, piercer čeká na domluvené heslo „oběti“ k pokynu „just do it!“

9 Parafráze e-mailu M. Kyselky autorovi příspěvku ze 7.7.2010.

Závěs: strach z neznáma, u mne osobně většinou silný, neovladatelný třas (něco na způsob úrazového šoku, extáze). Nejsilnější okamžiky při odleповání se od země...

Pomalů zpět do reality: pocit blaha, obrovská radost či totální melancholie. Při prvních dotycích země, piercer kontroluje, zda je vše v pořádku, a stará se o ‚obět‘, pokud je tomožné, ‚obět‘ si vytahuje sama háky z těla, jinak piercer. Pomalý návrat do normálu, jako ze snu.

Adrenalin nakonec: Závěrečnou nutností je důkladné promačkání a vypuzení vzduchu a krve z ran, opětovná desinfekce, přelepení ran, zbytek je ponechán na tělu samotném. A adrenalin pomalů odchází, další zážitek.¹⁰

Aktér sám o sobě a jemu podobných hovoří jako o moderních primitivech či o hackerech vlastního vědomí a těla za pomoci bolesti, strachu a překonání sebe sama.

Nejčastějším hudebním doprovodem jsou monotónní rytmy a melodie, často právě industriální zvuky. Zmíněný Sultán uvádí, že takováto hudba ho přivádí do stavu, kdy téměř necítí aplikaci háku, jak bolest, tak pocit „něčeho, co ti přejede po kosti / lopatce“. „Hudbu vnímám jen do určité fáze, do které nevím, po aplikaci háku vypínám...“¹¹

Video příklady je možno shlédnout na internetových stránkách ČILICHILI online,¹² kde jsou rovněž příklady textové. Z mnohých z nich vyplývají zřetelné rituální souvislosti:

„Čím je Hell Party jedinečná, se dá říct jedním slovem – suspension. Za tímhle výrazem se skrývají dva (anebo víc) speciálních háků z chirurgické oceli, na které člověka napíchnou za kůži na zádech (nebo na jiném místě na těle) a on se pak nechá vytáhnout hezký kus nad zem a pohoupat.

10 Parafráze e-mailu M. Kyselky autorovi referátu ze 7. 7. 2010.

11 Parafráze e-mailu M. Kyselky autorovi referátu ze 7. 7. 2010.

12 Viz Otevřte se svým démonům 2010 [cit. 7. 7. 2010]. Dostupné z: <<http://www.cilichili.cz/clanky/otevrt-se-svym-demonum--43.html>>.

Absolutním vrcholem bylo vystoupení s voodoo figurkami. Na prázdném pódiu na každé straně po jednom muži, když tu **přikřepčil šaman v extatickém tanci** a začal propichovat dvě voodoo figurky ostrými špendlíky.

S každým bodnutím do figurky probodly zakuklené postavy stejné místo jednomu z mužů. Skrz tváře, skrz kůži na hrudi a na rukou. Když šaman nabodnul figurku na háky a nechal ji stoupat, spolu s ní je nabodnut a na hácích vytažen i jeden z mužů. Figurka i její živoucí kopie se houpají ve vzduchu.

Křepčící **šaman** propíchl visící figurku v kolenou a spojuje ji s druhou, také probodnutou v kolenou. Oba muži dostali po dvou hácích do každého kolene a spojili se za ně do jediného závěsu. Jeden s houpající se za kůži na zádech, druhý visící hlavou dolů za kolena prvního, pomalu stoupali do výšky nad pódium.

V tu chvíli se z publika vyvalila obrovská masa energie. Stovky lidí začali nadšením tleskat a křičet, protože právě před jejich očima dva lidé posunuli hranice zase o kousek dál.

Rituální bolest. Když se procházíte řídnoucím davem lidí po show, všichni nevěřícně kulí oči a nadšeně diskutují. „No jo, když oni mají posunutý práh bolestivosti,‘ mávne rukou někdo. Nemají. Když někoho z lidí, co se věší na háky, štípnete, budou pištět stejně jako kdokoliv jiný. Jde o to se na bolest připravit, přijmout ji jako součást tohoto **rituálu** a nejt proti ní.

Když nás něco bolí, znamená to, že tělo hlásí, že je něco špatně. Tady je to naopak správně. Bolest a věšení na háky k sobě neoddělitelně patří. V okamžiku, kdy ocel propíchně kůži a nohy se odlepují od země, začne mozek zběsile míchat koktejl z adrenalinu a endorfinu, který zaplaví tělo, mysl a vlastně i všechny okolo, kteří jsou dostatečně empatičtí na to, aby se od podlahy odlepili taky.“ (Otevřte se svým démonům 2010)

Vývrcholení koncertní akce v podobě obřadního vyznačení kříže (písmene X) přes záda nožem: Michael Kyselka a skupina Hookers. U baskytary Marek Svoboda. Bar Troska v Praze, 2004. Soukromý archiv M. Kyselky.

Neznámá dobrovolná „oběť“, zavěšená na háky při skupinové akci, tzv. suspension. Snímek převzat z <http://www.cilichili.cz>. Nedatováno.

Závěr

Rituální a obřadní činnosti k životu moderního člověka opravdu patří. Zřídka samozřejmě v takovéto extrémní podobě, ale jak jsme demonstrovali v první části tohoto příspěvku, jde nejčastěji o velmi běžné činnosti, jejichž rituální nebo obřadní charakter nevnímáme příznakově. V mnoha aspektech ale rituály stále lidstvu – jednotlivcům i společnostem – pomáhají, protože přinášejí různé formy aktivního odpočinku a následně úlevy. Populární hudba je dnes jejich velmi častým iniciátorem a nositelem.

Prameny a literatura:

- „GG Allin.“ 2010. *Wikipedia* [online] [cit. 7. 7. 2010]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/GG_Allin>.
- HOLUB, Josef – LYER, Stanislav 1968: *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- HOLUBOVÁ, Markéta 2007: Rituál. In: Brouček, Stanislav – Jeřábek, Richard (eds.): *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Mladá fronta, s. 847.
- KLIMEŠ, Lumír 1981: *Slovník cizích slov*. 1981. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- OPEKAR, Aleš 1994: Z New Orleansu do Seattlu. Stručný americký pop zeměpis. *Rock & Pop*, 5, č. 20, s. 21–22.
- „Rituál.“ 2010: *Wikipedia* [online] [cit. 25. 7. 2010]. Dostupné z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rituál>>.
- ROMPORTL, Milan a kol. 1978: *Slovník spisovné češtiny*. Praha: Academia.
- Technomania* 1996: Dánský filmový hudební dokument, režie Franz A. Pandal.
- „Transgressive art.“ 2010: *Wikipedia* [online] [cit. 1.11.2010]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Transgressive_art>.

Rituals in Popular Music

This paper comments on some previous papers from the colloquy in Náměšť nad Oslavou, and defines the theme of the ritual in the most liberal interpretation: as a repetition of a steady flow of activities, which rewards its bearers with a spiritual value or relief (such as the strengthening of faith and courage; driving away fear, stress, and nervousness; calling success; celebration). Here, more than a communication focused on supernatural powers, it is a willingness to attribute supernatural character to everyday, ordinary matters. The present paper explores the functions of these common day rituals, and defines some typical examples, focusing especially on pop music. The author supports his claims by quotations from a Danish film document about the techno music scene (*Technomania*, 1996). Protagonists of the film compare the performing of dance music (such as rave party and techno party) to ancient tribal ceremonies, where the dancers feel the ecstasy, a DJ replaces a shaman, sound equipment is erected instead of a totem pole, and optical effects replace a glittering fire. The Czech musical scene is presented in the paper by two slightly extreme examples, where the stage show works with elements of a bloody ritual: scaring the singer's back with a knife as a climax of the concert (Michael Kyselka and the Hookers), and hanging the person by skin on hooks (as witnessed by one of the participants, Sultan). In conclusion, the author claims that rituals are present everywhere, though in new forms, and that, in various social contexts, they are even useful, and that popular music is quite often a bearer of rituals.